

شخصیت شناسی مرحوم علامه جعفری

معرفی کتاب های انگلیسی کتابخانه ایشان

مرحوم علامه آیت الله شیخ محمدرضا جعفری در سال ۱۳۵۰ هجری قمری در نجف اشرف به دنیا آمد. تحصیلات خود را در حوزه نجف و نزد اساتید معروف حوزه علمیه نجف انجام داد. ایشان به گفته خودشان از دوران کودکی خود با مرحوم «سید عبدالعزیز طباطبایی» دوستی داشته و تمامی مراحل تحصیل خود را با آن مرحوم گذراندند. در سن ۲۵ سالگی از مرحوم آیت الله العظمی سید ابوالقاسم خوئی اجازه اجتهاد گرفتند؛ اما به گفته خود ایشان، مباحث فقه و اصول را به دلیل اینکه افراد زیادی در این زمینه به فعالیت مشغول هستند رها کرده و به مطالعه در زمینه تاریخ و علم کلام روی آورد. فعالیت در کلیه الفقه و سردبیری مجله «الأضواء» از جمله اقدامات ایشان در آن زمان در نجف اشرف بوده است.

مرحوم علامه جعفری علاوه بر تحصیل علوم دینی مختلف به آموزش زبان های خارجی نیز اهتمامی ویژه داشت. آن مرحوم به زبان انگلیسی به طور کامل تسلط داشت و به دلیل حضور چندماهه در اندونزی

با زبان‌های منطقه شرق آسیا نیز آشنایی داشتند، همچنین در کتاب‌خانه ایشان کتاب‌های به زبان روسی و فرانسه نیز وجود دارد که خود دلیل بر آشنایی نسبی ایشان به این دو زبان بوده است.

آنچه گفته شد جنبه‌هایی است که برای همه شناخته شده است. ایشان علاوه بر زمینه علوم اسلامی در زمینه‌های علوم دیگر و حتی علوم جدید نیز به فعالیت علمی مشغول بوده‌اند. فلسفه غرب، تاریخ اروپا و جهان، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و علوم روز دیگر. در این بخش تلاش شده است که کتاب‌های انگلیسی آن مرحوم به طور خلاصه معرفی شود.

کتاب‌خانه انگلیسی مرحوم جعفری

در کتاب‌خانه عظیم ایشان کتاب‌های بسیاری در موضوعات مختلف تاریخی، کلامی، فقهی و دیگر علوم اسلامی یافت می‌شود و در کنار این موضوع کتاب‌های بسیاری به زبان انگلیسی دیده می‌شود. در کتاب‌خانه ایشان بیش از ۲ هزار عنوان کتاب به زبان انگلیسی وجود دارد. به این معنا که تمامی کتاب‌هایی که در ادامه معرفی می‌شوند همگی یکی از عناوین این ۲ هزار عنوان می‌باشند. این کتاب‌ها شامل دایره المعارف‌ها، تاریخ اروپا و جهان، فلسفه غرب و نوشته‌های مستشرقان در مورد دین اسلام و شیعه می‌باشند که در ادامه نمونه‌هایی از این کتاب‌ها معرفی خواهد شد.

الف. دایره المعارف‌ها

در قرن بیستم دایره‌المعارف‌های مختلفی در جهان نوشته شد. برخی از این دایره‌المعارف‌ها عمومی بوده و برخی دیگر جنبه تخصصی داشته‌اند. از معروف‌ترین این دایره‌المعارف‌ها می‌توان به دانش‌نامه‌های عمومی «دایره‌المعارف آمریکانا»^۱ (در ۳۰ جلد) و «دایره‌المعارف بریتانیکا»^۲ (در ۲۸ جلد)، «دایره‌المعارف شوروی کبیر»^۳ (در ۲۰ جلد)، «دایره‌المعارف کامپتون»^۴ (در ۲۶ جلد) اشاره کرد که همگی جزء کتاب‌های موجود در کتاب‌خانه ایشان موجود است.

^۱ Encyclopedia Americana

^۲ Encyclopaedia Britannica

^۳ The Great Soviet Encyclopedia

^۴ Compton's Encyclopedia

علاوه بر این دایره المعارف‌های تخصصی فراوانی نیز در این زمان نوشته شده‌اند که مشهورترین آنها عبارتند از «دایره المعارف بین المللی علوم اجتماعی»^۵ (در ۱۷ جلد)، «دایره المعارف فلسفه»^۶ (معروف به دایره المعارف «پل ادواردز»^۷ در ۸ جلد) هستند که جزء کتاب‌های کتابخانه ایشان هستند.

ویرایش دوم دایره المعارف اسلام که در طی سال‌های ۱۹۳۶ تا ۱۹۷۷ در ۱۲ جلد و یک جلد ضمیمه به چاپ رسید از مشهورترین دایره المعارف‌های تخصصی در جهان به شمار می‌رود که توسط معروف‌ترین مستشرقان قرن بیستم نوشته شده است. این مجموعه نیز در این کتابخانه موجود است.

ب. کتاب‌های تاریخ جهان و اروپا

در بین کتاب‌های مرحوم علامه جعفری کتاب‌های فراوانی در مورد تاریخ جهان و اروپا به زبان انگلیسی به چشم می‌خورد. کتاب‌های تاریخ روم باستان مانند «تواریخ»^۸ نوشته تاسیتوس،^۹ «تواریخ»^{۱۰} نوشته هرودت^{۱۱}، «حیات مردان نامی»^{۱۲} نوشته پلوتارک^{۱۳} در میان کتاب‌های ایشان موجود هستند.

کتاب‌های تاریخ معاصر نیز در میان کتاب‌های علامه جعفری وجود دارد. معروف‌ترین کتابی که در این زمینه می‌توان نام برد کتاب شش جلدی «جنگ جهانی دوم»^{۱۴} نوشته وینستون چرچیل^{۱۵} (نخست وزیر بریتانیا در زمان جنگ جهانی دوم) است. کتاب‌هایی در مورد تاریخ انقلاب فرانسه، جنگ‌های داخلی اسپانیا، تاریخ ایتالیا و حتی کشورهای آسیایی مانند تاریخ هند از دیگر کتاب‌های این کتابخانه هستند.

^۵ International Encyclopedia of Social Science

^۶ Encyclopedia of Philosophy

^۷ (Paul Edwards, ۱۹۲۳-۲۰۰۴) وی از معروف‌ترین فیلسوفان قرن بیستم بود که در دانشگاه کلمبیای آمریکا به تحصیل پرداخت و در دانشگاه نیویورک به تدریس مشغول شد. دایره المعارف فلسفه زیر نظر وی نوشته شد و کامل‌ترین دایره المعارف در زمینه فلسفه به شمار می‌رود.

^۸ The Histories

^۹ Tacitus

^{۱۰} The Histories

^{۱۱} Herodotus

^{۱۲} Lives of the Noble Grecians and Romans

^{۱۳} Plutarch

^{۱۴} The Second World War

^{۱۵} Winston Churchill

کتاب‌های دیگر در مورد تاریخ ادبیات انگلیس، تاریخ ادبیات ایتالیا و همچنین کتاب‌هایی در مورد تاریخ مسیحیت در کتاب‌خانه ایشان یافت می‌شود. به طور مثال ایشان کتابی با عنوان «کلیسای مسیح»^{۱۶} دارند که در سال ۱۹۰۷ به انتشار رسیده است.

ج. کتاب‌های فلسفه غرب و علوم سیاسی

فیلسوفان غربی در طول تاریخ کتاب‌های زیادی به رشته تحریر درآورده‌اند. مرحوم علامه جعفری بسیاری از کتاب‌های این نویسندگان را در کتاب‌خانه خود جمع‌آوری نموده بودند. از کتاب‌های فیلسوفان قدیم می‌توان آثار افلاطون و ارسطو و دو کتاب «شهر خدا»^{۱۷} و «اعترافات»^{۱۸} نوشته سنت آگوستین^{۱۹} و کتاب‌های توماس آکویناس^{۲۰} و دوره سه جلدی «کمدی الهی»^{۲۱} نوشته دانته^{۲۲} را نام برد.

نوشته‌های فیلسوفان جدید مانند دکارت، اسپینوزا، فرانسیس بیکن، توماس هابز، مونتسکیو، ایمانوئل کانت، گئورگ هگل، جان استوارت میل، کی‌یر کِگارد، برتراند راسل و دیگر نویسندگان نیز در کتاب‌خانه ایشان موجود بوده‌اند.

مرحوم علامه جعفری همچنین مجموعه ۵۴ جلدی «کتاب‌های سترگ دنیای غرب»^{۲۳} را در کتاب‌خانه خود داشت که این مجموعه شامل آثار معروفترین نویسندگان غربی در زمینه‌های مختلف فلسفه، علوم سیاسی، داستان، رمان، اقتصاد است.

مرحوم علامه جعفری همچنین کتاب‌های تفکرات نحله‌های امروزی به ویژه اندیشه‌های فمینیستی، مارکسیستی و کمونیستی را در کتاب‌خانه خود جای داده بود. دوره ۱۲ جلدی مجموعه کارهای مارکس و

^{۱۶} The Church of Christ

^{۱۷} The City of God

^{۱۸} The Confessions

^{۱۹} Saint Augustine

^{۲۰} Thomas Aquinas

^{۲۱} The Divine Comedy

^{۲۲} Dante

^{۲۳} Great Books of Western World

انگلس از این مجموعه هستند. ایشان بسیاری از کتاب‌های دیگر نویسندگان مارکسیست مانند لینن و پلخانوف و دیگر اندیشمندان کمونیست را از انتشارات «پراگرس»^{۲۴} در شهر مسکو خریداری نموده بودند.

د. کتاب‌های عمومی

مرحوم علامه جعفری کتاب‌هایی موضوعات مختلف مانند جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، اقتصاد، رمان-های نویسندگان انگلیسی (مانند چارلز دیکنز) نیز داشته‌اند.

ه. نوشته‌های مستشرقان

با توجه به تخصص مرحوم علامه جعفری در موضوعات کلامی و تاریخی کتاب‌خانه ایشان مملو از نوشته‌های مستشرقان است. دایره‌المعارف اسلام (در ۱۳ جلد) معروف‌ترین کار مستشرقان در زمینه مطالعات اسلامی است که به تمامی موضوعات کلامی، تاریخی، سیاسی، جغرافیایی و شخصیت‌شناسی در جهان اسلام پرداخته است. این مجموعه به ویراستاری بسیاری از شرق‌شناسان معروف قرن حاضر مانند هاملیتون گیب، ادموند باسورث، جوزف شاخت، شارل پلا انجام گرفت.

نوشته‌های دیگری از مستشرقان معروف اروپایی مانند ایگناس گلدزیهر^{۲۵} (کتاب مطالعات اسلامی^{۲۶})، کتاب‌های ویلیام مونتگومری وات^{۲۷} (دو کتاب «محمد [صلی الله علیه و آله و سلم] در مکه»^{۲۸} و «محمد [صلی الله علیه و آله و سلم] در مدینه»^{۲۹}) نیز در این کتاب‌خانه یافت می‌شود. کتاب‌های «خلافت، ظهور، انحطاط و فروپاشی آن»^{۳۰} نوشته ویلیام مویر،^{۳۱} «تاریخ ادبیات ایران»^{۳۲} نوشته ادوارد براون^{۳۳} (در چهار جلد)، «تاریخ ادبیات عرب»^{۳۴} نوشته رینولد نیکولسن،^{۳۵} کتاب «ادیان در خاورمیانه»^{۳۶} به سرویراستاری

^{۲۴} Progress Publication

^{۲۵} Ignác Goldziher

^{۲۶} Muhammedanische Studien

^{۲۷} William Montgomery Watt

^{۲۸} Muhammad at Mecca

^{۲۹} Muhammad at Medina

^{۳۰} The Caliphate: Its rise, decline and fall

^{۳۱} William Muir

^{۳۲} A Literary History of Persia

^{۳۳} Edward Granville Browne

^{۳۴} A Literary History of the Arabs

آرتور آربری (در دو جلد)^{۳۷} و کتاب‌های «تاریخ اسلام کمبریج»^{۳۸} و «تاریخ ایران کمبریج»^{۳۹} به سر ویراستاری عده‌ای از مستشرقان مانند برنارد لوئیس، آن لمبتون و تعدادی دیگر از این دست کتاب‌ها نیز در کتاب‌خانه ایشان موجود است.

همچنین کتاب‌هایی در مورد تاریخ تشیع نیز توسط مرحوم علامه جعفری تهیه شده‌اند. ترجمه‌های انگلیسی کتاب «الارشاد» شیخ مفید، «رساله اعتقادات» شیخ صدوق، ترجمه‌های مختلف «نهج البلاغه» از کتاب‌های شیعی است که در این کتاب‌خانه موجود است. کتاب‌های «آشنایی با تشیع»^{۴۰} نوشته موژان مومن،^{۴۱} «خاستگاه و پیشرفت اولیه تشیع»^{۴۲} نیز از کتاب‌های نوشته شده توسط مستشرقان در مورد شیعه می‌باشند که در این کتاب‌خانه به چشم می‌آیند.

نکته جالب در مورد مرحوم علامه جعفری این است که ایشان این کتاب‌ها را خوانده بودند

و حتی بر برخی از آنها (مانند کتاب وینستون چرچیل) حاشیه‌هایی نیز نگاشته‌اند.

^{۳۵} Reynold A. Nicholson

^{۳۶} Religions in the Middle East

^{۳۷} Arthur Arberry

^{۳۸} Cambridge History of Islam

^{۳۹} Cambridge History of Iran

^{۴۰} An Introduction to Shi'i Islam

^{۴۱} (Moojan Momen) وی نویسنده‌ای بهایی است که این کتاب را در مورد شیعه نوشته است. این کتاب هم اکنون تنها کتاب در معرفی شیعه در جهان غرب به شمار می‌رود.

^{۴۲} (The Origins and Early Development of Shi'a Islam) این کتاب با عنوان «تشیع در مسیر تاریخ» به فارسی ترجمه شده است.